

הנספח הדיפלומטי טור חודשי מאת ד"ר רועי קיבריק

התועלות האפשריות לישראל מתהליך הפיוס הפנים-פלסטיני

אוקטובר 2017 *

הרשות הפלסטינית (הרש"פ) והחמאס מתקדמים במציאת פתרון המסדיר את היחסים ביניהם, ויאפשר להם לעבוד יחד. התהליך בעיצומו, מהמורות רבות עוד קיימות בדרך, ושני הצדדים – הרש"פ והחמאס – מחזיקים באינטרסים מנוגדים רבים, ורואים עצמם ככוחות הנאבקים על הבכורה והשלטון בחברה הפלסטינית. זה לא הולך להיות קל. המשא ומתן שמתקיים בין הצדדים, כמו גם יישום הצעדים עליהם הוחלט, נתמכים ומבוקרים על ידי מצרים, וזוכים גם לגיבוי אמריקאי. עד כה, הצדדים מגלים מחויבות לתהליך, ויישום ההחלטה להעביר לאחריות הרש"פ את השליטה על המעברים, עבר בשלום.

ישראל נהגה לבטא התנגדות נחרצת להסכמים דומים ותהליכי פיוס בין הרש"פ והחמאס. בשנת 2014 עת הצליחו הפלסטינים להקים ממשלת אחדות, ישראל [גינתה](#) את המהלך באופן חריף, ולא הכירה בממשלת האחדות (אולם [שיתפה עמה פעולה](#), בייחוד לאחר [תום מבצע צוק איתן](#)). הפעם, ממשלת ישראל לא מיהרה לגנות באופן חריף, הייתה יותר זהירה בביקורתה, ובעיקר התמקדה ב"[חישוק](#)" האפשרות לפתיחתו של [משא ומתן לשלום](#), עת הציבה תנאים רבים לממשלה החדשה: שחמאס יכיר בישראל ויפסיק את הטרור בהתאם לתנאי הקוורטט, שחמאס ישיב את גופות החיילים והאזרחים המוחזקים אצלו, שהרש"פ תפגין שליטה ביטחונית מלאה על עזה ותמשיך לפעול כנגד תשתיות הטרור של החמאס בגדה, שינתק הקשר בין החמאס ואיראן, ושהזרמת כספים וציוד לעזה יתבצע רק דרך הרש"פ והמנגנונים שהוקמו לכך.

מירון בנבנישתי טוען כי [ישראל פעלה לאורך השנים לפצל את החברה הפלסטינית](#) לחמש קהילות שונות (ערביי ישראל, רצועת עזה, מזרח ירושלים, הגדה המערבית והפזורה), וכך החלישה את הפלסטינים, והצליחה להתמודד בקלות יחסית עם תביעותיהם. [במדד מדיניות-החוץ הישראלית](#) לשנת 2017 של מכון מיתוים, נדמה כי הציבור הישראלי ממשיך לתמוך באסטרטגיה זו. 50 אחוזים מהציבור תומכים בהמשך הפיצול הפנים-פלסטיני בעוד רק 24 אחוזים תומכים באיחוד פוליטי מחודש של הגדה והרצועה. אולם, **האם הפיצול הפלסטיני טוב לישראל? התשובה היא לא בהכרח!** דווקא איחוד פוליטי מחודש טומן בחובו תועלות חשובות לישראל.

בראש ובראשונה, איחוד פוליטי של הגדה והרצועה **טוב מבחינה מוסרית. אם מצבם הקיומי הבסיסי של התושבים בעזה עשוי להשתפר**, אז ההסכם הוא טוב. לפתחה של מדינת ישראל ניצב אחד מהמוקדים הקשים ביותר בעולם של משבר הומניטרי. מחובתה המוסרית של מדינת ישראל, לסייע ככל שהיא יכולה. אם הסכם הפיוס מסייע להקל במעט את המשבר החמור, להכניס חומרים, מזון וכסף לרצועה הדוויה, ולהעניק מעט תקווה לתושבי עזה, אזי ישראל צריכה לתמוך בו. כבר כעת מועלים רעיונות לתכניות כלכליות מקיפות לפיתוח רצועת עזה, מיזמים חדשים של המדינות התורמות, והקמת אזור תעשייה חדש. ההסכם פותח חלון הזדמנויות, אשר שיפור ממשי של תנאי החיים בעזה עשוי להשאיר אותו פתוח ואף להרחיבו.

יש כמובן גם שיקולים פוליטיים ואינטרסים:

*הנספח הדיפלומטי מתפרסם מדי חודש לצד הדו"ח החודשי של מכון מיתוים על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל ([הדו"ח הדיפלומטי](#)), במטרה להרחיב את הדיון באחת הסוגיות או המגמות המרכזיות של החודש החולף. הנספח הדיפלומטי נכתב על-ידי ד"ר רועי קיבריק, מנהל המחקרים של מכון מיתוים. ניתן ליצור עמו קשר בכתובת הדוא"ל: rkibrik@mitvim.org.il, ולעקוב אחריו בטוויטר: [@SergioKkibrik](https://twitter.com/SergioKkibrik).

תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני עשוי להביא לתמורות בעמדות ובהתנהלות של החמאס. ראינו כבר השנה כיצד על מנת להתחבר לאש"ף ולקבל לגיטימציה להיאבק על הבכורה בארגון הפלסטיני, תנועת החמאס ניסחה מסמך מדיניות חדש, מתון יותר מאמנת התנועה. אם החיבור המחודש בין החמאס והרש"פ "מחשק" את החמאס, מגביל את חופש פעולתו, מכריח אותו לקבל את כללי המשחק מול ישראל, ואף עשוי להביא לשינוי בתפיסות ובעמדות – אז האיחוד הוא לטובת ישראל.

תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני עשוי לבסס שלטון ריכוזי אחד ולגיטימי בעיני הרוב המכריע של הפלסטינים בשטחים. לעובדה זו השלכות נרחבות הן פנימה כלפי האוכלוסייה הפלסטינית והן החוצה כלפי ישראל והעולם. קריאתו של אבו-מאזן, כי הפלסטינים לא יאמצו את מודל חיזבאללה ולבנון, אלא יפעלו לבנות "מדינה אחת, שלטון אחד, חוק אחד, ונשק אחד" היא ביטוי לסדר הפוליטי המוכר והרצוי מבחינת מדינת ישראל, מבחינת הפלסטינים ומבחינת העולם. הרבה יותר קל למדינת ישראל להתמודד מול מדינה אחת מגובשת, ולתבוע אחריות משלטון אחד המחזיק בשליטה לגיטימית על כל מה שמתחולל בשטחו או יוצא משטחו.

תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני עשוי לתמוך בסופו של דבר בתהליך השלום. ברור הוא כי אם מדינת ישראל מעוניינת לקדם שלום, כפי שהיא מצהירה שוב ושוב, עדיף לה לעשות זאת עם הנהגה לגיטימית המקבלת גיבוי מכמה שיותר חלקים וקבוצות מהעם הפלסטיני. החברה הפלסטינית מבוזרת גיאוגרפית, פוליטית, כלכלית, דתית, מעמדית ואפילו בסיפור ההיסטורי לכל קבוצה יש דגשים אחרים. היום ישראל נאלצת לקיים יחסים כמעט מול כל קבוצה פלסטינית בנפרד, והיא עצמה הופכת להיות מרכיב משמעותי במאבק בין הקבוצות הפלסטיניות השונות. ככל שריבוי קולות זה יתגבש תוך כדי דיאלוג פנימי-פלסטיני, בתוך המבנה הפוליטי-חברתי פלסטיני, לכדי קול אחד ברור וצלול, כך מדינת ישראל לא תצטרך להתמודד ולבנות מודל של יחסים שונים מול כל קול בנפרד. ישראל בעצמה טענה לא פעם במהלך המשא ומתן עם הפלסטינים כי הפיצול הפלסטיני מקשה על קידום השלום. ככל שיותר קבוצות פלסטיניות שותפות לממסד הפלסטיני המקיים יחסים ודיאלוג עם ישראל, כך קטנים מספרם ועוצמתם של מי שירצו לחבל במשא ומתן ובתהליך השלום. ואם, כאשר סוף סוף יגיעו הישראלים והפלסטינים להסכם שלום, לא יוכלו פלגים פלסטינים שונים להתכחש לכך, בתואנה שהם מחוץ למשחק ולא מחויבים להסכם.

צמצום הסכנה שסכסוך פנים-פלסטיני יגרור את ישראל למערבולת אלימה. לא אחת חזינו כיצד מדינת ישראל הופכת להיות כלי שרת בסכסוכים פנימיים בין מדינות, בין פלגים שונים, בין קבוצות ומדינות באזור. המאבק בישראל הפך להיות המטבע שמעניק לגיטימציה לקבוצות שונות, וישראל נגררה פעמים רבות למאבקים אלימים, אשר החלו בכלל סכסוכים פנימיים. ככל שיש פחות סכסוכים בזירה, כך ייטב, למדינת ישראל, לפלסטינים ולכל שאר תושבי האזור. צעד לכיוון של ניהול סכסוכים דרך דיפלומטיה הוא צעד מבורך.

אלו הן רק כמה דוגמאות המדגישות את התועלות לישראל שיכול להניב תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני. יש גם איומים, וגם מהם אסור להתעלם, ויש גם סבירות לא קטנה שהצדדים לא יצליחו לבנות מודל פוליטי משותף ומוסכם. אולם, אם בכל זאת יתגשם הפיוס, אזי על ישראל לפעול בתבונה למימוש התועלות ולצמצום האיומים הטמונים בחובו. על ישראל לפעול כך שההסכם יהיה טוב לישראל, וטוב לפלסטינים, והרי טוב לישראל שטוב לפלסטינים – ולהיפך.

לנוכח הפוטנציאל החיובי הטמון בתהליך הפיוס הפנים-פלסטיני, ישראל צריכה לברך עליו. אמנם לא לחבק אותו חיבוק דוב, זה עשוי להכריע כל מאמץ בכיוון, אבל לברך את העם הפלסטיני, אשר בוחר בדרך הפיוס וההידברות, ולהביע תקווה שהסכם זה ייצור עבורם תנאי חיים טובים יותר. זאת לצד המשך הצגת תביעותיה העיקריות לזניחת דרך הטרור, להכרה בקיומה ועמידה בחוק הבינלאומי ובהסכמים הקודמים בין הצדדים.

בנוסף, לנוכח הפוטנציאל החיובי הטמון במהלך, ישראל צריכה לא להפריע. כלומר, לנסות ולהימנע ככל שניתן מהצהרות ומצעדים בשטח אשר יפריעו לקידום המהלך, ויקשו על יישומו. המשימה גם כך קשה מאוד, וסיכוייה לא גבוהים, ואין צורך להוסיף קשיים נוספים.